

Wetenschappelijke samenwerking met onvrije landen: de casus China

Input Rondetafelgesprek vaste commissie voor OCW van de Tweede Kamer, 14 oktober 2021.
Dr. Ingrid d'Hooghe, Instituut Clingendael en LeidenAsiaCentre

Samenvatting positie

Nederland kan niet om wetenschappelijke samenwerking met China heen; de meeste samenwerkingsprojecten met China strekken tot wederzijds voordeel en dragen bij aan wetenschappelijke vooruitgang in Nederland. Tegelijkertijd zijn er aan deze samenwerking aanzienlijke risico's verbonden die vragen om een strategisch Nederlands en Europees antwoord, gericht op versterking van kennisveiligheid, een betere waarborging van academische integriteit, en het dienen van Nederlandse strategische belangen. Een zorgvuldige risico-baten analyse en uitgebreide 'due dilligence' met betrekking tot Chinese partners, Chinese agenda's en Chinese wetgeving, zijn hierbij van essentieel belang. Zowel de Rijksoverheid als de kennisinstellingen hebben hierin een belangrijke rol te spelen.

Inleiding

China is, mede dankzij strategisch beleid, flinke investeringen in wetenschap en onderwijs, en omvang (meerder dan 9 miljoen afgestudeerden in tertiair onderwijs per jaar) een sterke en geavanceerde speler in wetenschap en innovatie geworden. China's wetenschapsbeleid wordt sterk gedreven door (1) wat China nodig heeft met het oog op nationale ontwikkeling en veiligheid, en (2) het streven naar onafhankelijkheid van het buitenland in wetenschap en technologie: autarkie is een sleutelwoord in China's nieuwe Vijfjarenplan (2021-2025); en de ambitie om in 2035 een toppositie in te nemen in wetenschap en technologie. Onderzoek¹ ten aanzien van wetenschappelijke samenwerking met China heeft de volgende voordelen en risico's in kaart gebracht:

Kansen en voordelen

- China stel veel financiering voor onderzoek in strategische wetenschappelijke sectoren beschikbaar;
- Talenten: China beschikt over een grote pool van onderzoekers en stuurt graag jonge onderzoekers met beurzen naar het buitenland;
- Equipment & big data: China beschikt over veel dure onderzoeksapparatuur en big data;
- Kwaliteit van de wetenschap: op een groeiend aantal terreinen (bijv. op deel terreinen van AI en de medische wetenschap) staat het Chinese onderzoek op gelijk of hoger niveau dan het Europese onderzoek;
- Nabijheid van de maakindustrie in diverse sectoren in China (denk aan batterijen voor EV of halfgeleiders) draagt bij aan snelle ontwikkeling in valorisatie van kennis.

Risico's

- Gebrek aan wederkerigheid ten aanzien van: toegang tot onderzoeksgegevens, onderzoeksfaciliteiten en financiering; naleving contracten en IPR-afspraken; vrijheid in onderzoek; openheid en transparantie; dit kan gevolgen hebben voor de kwaliteit van onderzoek;
- Inbreuk op academische integriteit: inperking academische vrijheid, inbreuk op ethische standaarden, politieke beïnvloeding en zelfcensuur; dit heeft o.a. tot gevolg dat de

¹ Towards Sustainable Europe-China Collaboration in Higher Education and Research (Ingrid d'Hooghe en Jonas Lammertink, LeidenAsiaCentre, oktober 2020); China's Invloed op Onderwijs in Nederland (Ingrid d'Hooghe & Brigitte Dekker, Clingendael, juni 2020).

kennispositie ten aanzien van China, met name waar het gaat om politiek gevoelige kwesties (zoals bijv. ontwikkelingen in Xinjiang), afneemt.

- Inbreuk op kennisveiligheid: ongewenste kennisoverdracht, cyberaanvallen, spionage, inbreuk op intellectueel eigendomsrecht, onbedoeld en oneigenlijk gebruik onderzoeksresultaten ('dual use' en schending mensenrechten).

Zoals diverse cases in Europa, inclusief Nederland, hebben aangetoond zijn deze risico's reëel.²

Om goed in te spelen op de kansen die China biedt en tegelijkertijd de risico's van samenwerking te beheersen is het wenselijk dat kennisinstellingen en de overheid hun krachten bundelen en waar mogelijk aanhaken bij Europese initiatieven op dit terrein.³ Individuele kennisinstellingen beschikken veelal niet over de gespecialiseerde kennis en capaciteit die nodig is om dit zorgvuldig op te pakken.

Rol universiteiten en onderzoeksinstituten

Universiteiten doen er verstandig aan te investeren in:

- Ontwikkeling en implementatie van maatregelen gericht op het versterken van kennisveiligheid en waarborgen van academische integriteit in de samenwerking met China (/onvrije landen);
- Ontwikkeling van een positieve agenda voor samenwerking: identificeren en realiseren van kansen voor samenwerking op onderzoeksterreinen en in vormen die wederzijds voordelen opleveren en voldoen aan regels t.a.v. kennisveiligheid en academische integriteit;
- Samenwerking met andere Nederlandse kennisinstellingen en de Rijksoverheid bij de ontwikkeling en implementatie van dit beleid d.m.v. het gezamenlijk opbouwen van capaciteit voor 'due diligence'; het delen van kennis, ervaring, en 'best practices'. Een nationaal kennis- en informatieloket zou dit kunnen faciliteren. Daarnaast is goede aansluiting bij soortgelijke initiatieven op Europees niveau wenselijk.

Rol van de Rijksoverheid.

De overheid heeft een belangrijke rol in het stimuleren en faciliteren van de ontwikkeling en implementatie van een strategische visie t.a.v. samenwerking met China (/onvrije landen) en van kennisveiligheidsbeleid bij universiteiten. Deze rol kan worden vertaald in:

- Stimuleren van, en bijdragen aan kennisopbouw t.a.v. wetenschap en hoger onderwijs in China en wetenschappelijke samenwerking met China;
- Goede informatievoorziening: websites met richtlijnen, best practices, tool boxes voor goede samenwerking; seminars; initiëren/ondersteunen van bovengenoemd gemeenschappelijk kennis- en informatieloket;
- Actieve ondersteuning bij naleving ('compliance') van Nederlandse en Chinese wetgeving;
- Identificeren van 'rode lijnen en vormen' in wetenschappelijke samenwerking;
- Creëren, identificeren en realiseren van kansen aan de hand van een strategische visie op wetenschappelijke samenwerking met China: op welke onderzoeksterreinen zou Nederland moeten inzetten op samenwerking met China?
- Deelname aan EU-initiatieven rondom identificatie van terreinen waarop er veilig samengewerkt worden ('green listing').

² Naast in noot 1 genoemde bronnen zie bijvoorbeeld Hannas, W.C. and Tatlow, D.K. (2020). *China's Quest for Technology. Beyond Espionage*. Routledge; Nouwens, Meia and Legarda, Helena (2018). 'China's pursuit of advanced dual-use technologies' IISS and Merics; of het China Dossier van *Follow the Money*.

³ Bijvoorbeeld initiatieven die in het kader van het EU-Knowledge on China (EU-KNOC) zijn genomen.